

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Це положення про аспірантуру розроблено відповідно до «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» № 261 від 23.03.2016 р. із змінами, що внесені постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502.

1.2 Аспірантура є формою підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації на третьому (освітньо-науковому) рівні з метою здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії.

1.3 Аспірантура Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» (надалі – ДУ ІРЕЕД НАНУ) відкрита на підставі отримання ліцензії на впровадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні.

1.4 Видачу ліцензій на впровадження освітньої діяльності, відкриття і закриття аспірантури здійснює Міністерство освіти і науки України (надалі – МОН України).

Наказом МОН України № 182-л від 24.05.2023р. Інституту видано ліцензію на здійснення підготовки кадрів через аспірантуру за спеціальністю 051 – Економіка (сертифікат про акредитацію освітньої програми № 4666 виданий 09.06.2023р.). Наказом МОН України № 30-л від 09.04.2025р. внесено зміни у ліцензію для здійснення підготовки кадрів через аспірантуру за спеціальністю С1 – Економіка та міжнародні економічні відносини (сертифікат про акредитацію освітньої програми № 15628 виданий 22.06.2025р.).

1.5 Загальний ліцензований обсяг осіб, які здобувають в Інституті ступінь вищої освіти доктора філософії за спеціальністю С1 – Економіка та міжнародні економічні відносини, складає 14 осіб. До загального ліцензованого обсягу зараховуються і особи, які здобувають ступінь вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою.

1.6 Всі етапи підготовки аспірантів (прийом, здача вступних випробувань, зарахування в аспірантуру, призначення наукових керівників, організація навчального процесу, рішення про завершення навчання і відрахування з аспірантури та ін.) здійснюються за наказами директора Інституту.

1.7 Підготовка здобувачів ступеня доктора філософії в ДУ ІРЕЕД НАНУ здійснюється в межах ліцензійного обсягу, вказаного в ліцензії, за якою здійснюється освітня діяльність на третьому рівні вищої освіти:

- на денній формі навчання – за державним замовленням;
- на заочній формі навчання – за контрактом;
- поза аспірантурою – для осіб, які здійснюють наукову діяльність в ДУ ІРЕЕД НАНУ за основним місцем роботи.

1.8 Підготовка в аспірантурі ДУ ІРЕЕД НАНУ здійснюється за рахунок:

- коштів Державного бюджету України (за державним замовленням Національної академії наук України) – для роботи майбутніх докторів філософії

у наукових установах Національної академії наук України та в державних установах і закладах;

- коштів юридичних та фізичних осіб – для роботи у державному й недержавному секторах економіки.

1.9 Підготовка аспірантів (здобувачів) передбачає своєчасне закінчення роботи над дисертацією та її захист до завершення терміну навчання.

1.10 Для врегулювання відносин між аспірантом та ДУ ІРЕЕД НАНУ укладається відповідний договір за формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, у якому визначаються взаємозобов'язання аспірантів (здобувачів) та Інституту.

1.11 Кількість аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням визначається з урахуванням ліцензійного обсягу, вказаного в ліцензії.

1.12 Вартість надання освітніх послуг аспірантам, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням, передбачає повне відшкодування витрат на їх підготовку. Вона розраховується щорічно, з урахуванням рівня інфляції і затверджується Вченою радою ДУ ІРЕЕД НАНУ.

1.13 Особи, які пройшли повний курс навчання в аспірантурі до 2021 року і не захистили дисертацію до її завершення, мають право на поновлення в аспірантурі на умовах контракту на заочну форму навчання для завершення дисертації та її захисту на період не більше одного року. Умовою такого поновлення є наявність в системі ЄДЕБО даних про навчання цієї особи в аспірантурі протягом повного терміну, вказаному в наказі про зарахування.

1.14 Особи, які завершили аспірантуру після 2021 року, але не захистили дисертацію, повинні вступити до аспірантури повторно на заочну форму навчання за контрактом на загальних умовах.

1.15 Особи, які були відраховані з аспірантури достроково, мають право повторного вступу до аспірантури на контрактну форму навчання на загальних умовах. Особи, які були відраховані з аспірантури достроково з формулюванням у наказі про відрахування «з правом поновлення» мають право протягом трьох календарних років поновитися на навчання в аспірантурі (за наявності вільних місць в ліцензованому обсязі).

1.16 Відповідальність за рівень організації освітньо-наукової підготовки в аспірантурі покладається на директора Інституту.

2. ТЕРМІН НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ

2.1 Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі незалежно від форми здобуття освіти становить чотири роки.

2.2 До терміну навчання в аспірантурі не включається період хвороби тривалістю понад один місяць, знаходження в академічній відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також відсутність з інших поважних причин, передбачених законодавством України.

2.3 Вчена рада Інституту оцінює також інші обставини, що унеможливають роботу над дисертацією, і визначає термін, на який продовжується навчання в аспірантурі (як правило, не більше одного року).

2.4 Аспірантура вважається успішно завершеною за умови виконання аспірантом дисертаційного дослідження та захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.

2.5 Аспірант, який успішно захистив дисертацію до закінчення терміну навчання в аспірантурі, вважається таким, що повністю виконав індивідуальний план роботи і відраховується з аспірантури після видачі йому диплому доктора філософії.

3. ПОРЯДОК ПРИЙОМУ ДО АСПІРАНТУРИ

3.1 Прийом до аспірантури на денну форму навчання за державним замовленням здійснюється один раз на рік у відповідності з планом прийому, затвердженим Національною академією наук України.

3.2 Не пізніше, ніж за 1 місяць до початку прийому, ДУ ІРЕЕД НАНУ розміщує на офіційному сайті, у соцмережах та інших засобах масової інформації оголошення про конкурсний прийом до аспірантури із зазначенням умов прийому, спеціальності, галузі знань, термінів та переліку необхідних документів.

3.3 До аспірантури на конкурсній основі приймаються особи (громадяни України), що здобули ступінь магістра або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста.

3.4 Вступна кампанія до аспірантури на денну форму навчання за державним замовленням проводиться в наступні терміни:

- прийом документів – серпень-вересень;
- внутрішні вступні випробування – вересень;
- зарахування до аспірантури:

- на денну форму навчання за державним замовленням – з 1 жовтня,
- на заочну форму навчання за контрактом – з 1 листопада.

3.5 Вступники до аспірантури подають на ім'я директора Інституту такі документи:

➤ заяву про допуск до складання внутрішніх вступних випробувань до аспірантури;

➤ оригінал та копію екзаменаційної картки (з результатами здачі ЄВІ та ЄВВ) і екзаменаційного листка, отриманого під час реєстрації на участь в ЄВІ та ЄВВ;

➤ особовий листок з обліку кадрів, засвідчений печаткою тієї установи, в якій вступник до аспірантури навчається або працює;

➤ 3 фотокартки розміром 3x4 см;

➤ оригінал та копію диплома (з додатком до нього) про закінчення закладу вищої освіти із зазначенням одержаної кваліфікації спеціаліста або магістра (особи, які здобули відповідну освіту за кордоном, – копію нострифікованого диплома);

- оригінал та копію паспорта / ID-картки громадянина України;
- оригінал та копію реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційного коду);
- медичну довідку про стан здоров'я за формою № 086/о;
- список опублікованих наукових праць, завірених в організації, де працює вступник (за наявності);
- реферат зі спеціальності, за якою вступник, що не має опублікованих наукових праць, вступає до аспірантури. Обсяг реферату 10-12 аркушів друкованого тексту;
- заяву про надання згоди на збір та обробку персональних даних та повідомлення про права у зв'язку із включенням персональних даних до бази персональних даних, мету збору цих даних та осіб, яким ці дані передаються;
- чоловіки призовного віку надають оригінал та копію військово-облікового документа (військового квитка чи приписного посвідчення).

Заяву, паспорт, диплом про вищу освіту (з додатком до нього) вступник подає особисто.

3.6 Для проведення прийому до аспірантури створюється приймальна комісія під головуванням директора Інституту. Члени приймальної комісії призначаються директором із числа керівників наукових структурних підрозділів.

3.7 Охочі вступати на навчання для здобуття ступеня доктора філософії в обов'язковому порядку мають скласти єдиний вступний іспит (ЄВІ), а також пройти єдине вступне випробування з методології наукових досліджень (ЄВВ).

ЄВІ – форма зовнішнього оцінювання підготовленості вступника для здобуття третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, яка поєднує тест загальної навчальної компетентності та тест з іноземної (англійської, німецької, французької, іспанської на вибір вступника) мови.

ЄВВ – форма зовнішнього оцінювання підготовленості вступника з методології наукових досліджень для здобуття третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

3.8 Здача ЄВІ та ЄВВ передбачає використання організаційно-технологічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання, яке здійснюється Українським центром оцінювання якості освіти (надалі - УЦОЯО), його регіональними підрозділами, у терміни, які визначає МОН України.

Наказом МОН України щорічно затверджується Календарний план організації та проведення ЄВІ і ЄВВ.

3.9 Рішення про допуск до складання вступного іспиту зі спеціальності виноситься приймальною комісією за результатами співбесіди, розгляду реферату та поданих наукових праць, про що вступник до аспірантури повідомляється особисто.

Приймальна комісія може відмовити вступнику у допуску до складання вступного іспиту зі спеціальності у зв'язку з неподанням у встановлений термін

усіх або окремих вищенаведених документів або поданням їх після закінчення встановленого терміну.

3.10 Вступний іспит із спеціальності складається в обсязі програми рівня вищої освіти магістра (спеціаліста) з відповідної спеціалізації. Результати вступного іспиту дійсні протягом одного календарного року.

3.11 Прийом вступного іспиту до аспірантури проводиться предметною комісією, як правило, у кількості 3-5 осіб, які призначаються директором і до складу яких включаються доктори та кандидати наук і передбачувані наукові керівники.

3.12 На підставі результатів ЄВІ, ЄВВ та вступного іспиту зі спеціальності приймальна комісія приймає рішення щодо кожного вступника.

У разі одержання однакових оцінок переважне право при зарахуванні до аспірантури мають вступники, що рекомендовані до вступу до аспірантури вченою радою певного закладу вищої освіти чи наукової установи.

3.13 Після закінчення прийому до аспірантури директор Інституту у п'ятиденний термін подає до Національної академії наук України Звіт про виконання плану прийому до аспірантури за державним замовленням.

3.14 Після дозволу НАН України наказом директора Інституту проводиться зарахування до аспірантури. Про зарахування до аспірантури або про відмову в зарахуванні вступнику повідомляється в п'ятиденний термін з дня прийняття приймальною комісією відповідного рішення.

3.15 Керівники підприємств, установ і організацій зобов'язані звільнити з роботи осіб, зарахованих до аспірантури з відривом від виробництва, в необхідний для своєчасного прибуття на навчання термін. Підставою для звільнення з роботи є копія наказу про зарахування особи до аспірантури.

4. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ АСПІРАНТІВ

4.1 Здобувачі виконують обов'язки та користуються правами, що визначені Законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”.

4.2 Аспіранти мають право на:

- користування матеріально-технічною та науковою базою ДУ ІРЕЕД НАНУ;
- вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної у ДУ ІРЕЕД НАНУ, бібліотеках і державних архівах України;
- отримання методичного і змістовного наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника;
- участь у науковій діяльності відповідного наукового структурного підрозділу та ДУ ІРЕЕД НАНУ в цілому;
- безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;
- академічну мобільність та наукове стажування, що реалізуються відповідно до законодавства;
- академічну та соціальну відпустку відповідно до законодавства;

- трудову діяльність у позанавчальний час відповідно до законодавства.
- отримання державної стипендії встановленого розміру у разі зарахування на навчання з відривом від виробництва за державним замовленням;

- переривання навчання з поважних причин (за станом здоров'я, у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) із подальшим його продовженням. Тривалість переривання навчання, а також вагомість причин визначаються вченою радою ДУ ІРЕЕД НАНУ відповідно до Положення «Про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються в ДУ ІРЕЕД НАН України, та надання їм академічної відпустки», яке набуло чинності з 01 серпня 2024 року;

- роботу за сумісництвом відповідно до законодавства України;
- працевлаштування згідно з типовою угодою у разі зарахування на навчання за державним замовленням.

4.3 Аспіранти зобов'язані:

- дотримуватися вимог законодавства, моральних та етичних норм, стандартів поведінки дослідників;

- глибоко оволодівати знаннями (в тому числі іноземною мовою), практичними навичками, професійною майстерністю, використовувати на практиці своє володіння іноземною мовою для розширення світогляду;

- опанувати методологію проведення наукових досліджень;
- виконувати індивідуальний план роботи над дисертацією;
- звітувати про хід виконання дисертації на засіданні відповідного науково-дослідного структурного підрозділу і Вченої ради ДУ ІРЕЕД НАНУ;

- до завершення строку навчання, у встановлений термін захистити свої наукові досягнення у вигляді дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді;

- дотримуватися Статуту й правил внутрішнього розпорядку ДУ ІРЕЕД НАНУ.

4.4 Покладання на аспірантів обов'язків, що не пов'язані з підготовкою дисертації, забороняється.

4.5 Особам, зарахованим до аспірантури на денну форму навчання за державним замовленням, призначається стипендія з дня їх зарахування.

4.6 Аспіранти можуть брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, культури, освіти, громадських діячів, а також засновані Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними і недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

4.7 Аспіранти можуть бути направлені на стажування до провідних вітчизняних і закордонних наукових центрів. Витрати, пов'язані з їх від'їздами, проводяться згідно із законодавством України.

4.8 Аспірант, який захистив дисертацію до закінчення строку підготовки в аспірантурі має право за власним вибором:

- отримати одноразову виплату в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті ДУ ІРЕЕД НАНУ на відповідний календарний рік;

- при обранні за конкурсом на відповідну посаду наукового працівника після дострокового захисту дисертації залишки стипендії отримувати як щомісячну добавку до заробітної плати.

4.9 Аспірант може бути відрахованим з аспірантури за грубе порушення правил внутрішнього розпорядку ДУ ІРЕЕД НАНУ, за вчинення протиправних дій, за отримання незадовільних оцінок, а також за невиконання індивідуального плану наукової роботи без поважних причин, передбачених вищенаведеним пунктом. Рішення про відрахування аспіранта приймає Вчена рада ДУ ІРЕЕД НАНУ, на підставі якого аспірант відраховується з аспірантури за наказом директора.

4.10 Аспірант, який був зарахований до аспірантури за державним замовленням і відрахований через зазначені вище причини, у випадку повторного вступу згідно із законодавством України відшкодовує вартість навчання.

5. ПОРЯДОК ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ

5.1 Кожному аспіранту одночасно з його зарахуванням відповідним наказом директора ДУ ІРЕЕД НАНУ призначається науковий керівник, як правило, доктор наук або за рішенням Вченої ради, як виняток, кандидат наук (доктор філософії).

5.2 Науковий керівник аспіранта здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією, контролює виконання аспірантом індивідуального плану та несе відповідальність за написання аспірантом якісної дисертації.

5.3 Кількість аспірантів, прикріплених до наукового керівника–доктора наук, не повинна перевищувати 5 осіб одночасно (разом із докторантами), а для наукового керівника–кандидата наук – 3 осіб, включаючи аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням.

5.4 На здійснення керівництва одним аспірантом науковому керівникові відводиться щороку 50 годин наукового (основного) навантаження.

5.5 Рішенням Вченої ради аспіранту може бути призначено два наукових керівника з відповідним розподілом годин навчального навантаження та обов'язків між ними.

5.6 Підготовка здобувачів здійснюється на підставі освітньо-наукової програми, яка передбачає виконання аспірантом двох складових: навчально-освітньої та наукової.

5.7 Тема дисертації та індивідуальний план навчально-освітньої та наукової роботи аспіранта після погодження з науковим керівником і обговорення на засіданні відповідного наукового структурного підрозділу затверджуються Вченою радою ДУ ІРЕЕД НАНУ не пізніше двохмісячного терміну після зарахування до аспірантури.

5.9 Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, що передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта та освітньо-науковою програмою ДУ ІРЕЕД НАНУ, яка повинна включати не менше чотирьох складових:

- здобуття глибинних знань із спеціальності;
- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду;
- набуття універсальних навичок дослідника;
- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення своєї наукової роботи іноземною мовою.

5.10 Вчена рада Інституту має право прийняти рішення про визначення набутих аспірантом в інших навчальних закладах компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури.

5.11 Аспірант не менше ніж два рази на рік звітує про виконання індивідуального плану роботи на засіданні наукового структурного підрозділу, за яким він закріплений, а раз на рік – на засіданні Вченої ради, та щорічно атестується атестаційною комісією інституту. За результатами атестації відповідним наказом директора ДУ ІРЕЕД НАНУ аспірант переводиться на наступний рік навчання або відраховується з аспірантури.

5.12 Вчена рада ДУ ІРЕЕД НАНУ зобов'язана не менш ніж один раз на рік розглядати питання щодо підготовки наукових кадрів, переглядати склад наукових керівників та усувати від наукового керівництва осіб, які не забезпечують своєчасної і якісної підготовки аспірантів.